

ลักษณะทางกฎหมายของความเสียหาย
ซึ่งได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัติ
ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ
ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
โดยวิธีเทียบเคียงกับบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง
The analogy of legal quality of the detriment
heir in Damages for the Injured Person
and Compensation and Expense for the
Accused in Criminal case Act, BE. 2544

ชุตติพงศ์ สมทรัพย์*

■ บทคัดย่อ

ความเสียหายซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีลักษณะทางกฎหมายที่ต้องอาศัยการวินิจฉัยตีความ เนื่องจากถ้อยคำที่บัญญัติไว้ไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งหลักการสำคัญประการหนึ่งของการวินิจฉัยตีความถ้อยคำทางกฎหมายนั้น นอกจากการต้องพิจารณาจากความหมายโดยทั่วไปและเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว การพิจารณาโดยวิธีการเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งก็นับว่ามีส่วนสำคัญอย่างมาก ดังนั้น การศึกษาถึงลักษณะทางกฎหมายของความเสียหายตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยวิธีการเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งจึงมีความสำคัญต่อการวินิจฉัยตีความ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ในทางปฏิบัติ อันสอดคล้องกับหลักนิติธรรมจะส่งผลถึงการบรรลุ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

เจตนารมณ์ของกฎหมายในการให้การคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน

■ Abstract

The detriment heir of Damages for the Injured Person and Compensation and Expense for the Accused in Criminal case Act, BE. 2544 need to be interpreted in legal meaning, because of the clause “detriment heir” was unclear. Therefore, it caused to the issues of practicing the Act. In general, the legal interpretation process need to considerate basic of such general meaning and the purpose of the Act. In the other hand, the analogy was needed to considerate in-depth of such word.

So, the studying of the analogy of legal quality of the detriment heir of Damages for the Injured Person and Compensation and Expense for the Accused in Criminal case Act, BE. 2544 was needed to considerate in term of legal interpretation process. The finding of this study can provide fairness to such detriment heir and also provide successful of the purpose of this Act to protect right and liberty of the people and the principles of The Rule of Law.

■ บทนำ

ตามที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544¹ โดยมีเหตุผลสำคัญ เพื่อให้เป็นไปตามการรับรองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245² และรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40(5)³ ในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขัง ระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตาม คำพิพากษาอันถึงที่สุดนั้นว่า ข้อเท็จจริง ฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด เป็นต้นมานั้น

ปรากฏว่ามีปัญหาหลายประการในการใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ในทางปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวกับ ถ้อยคำที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ชัดเจน หรือซึ่ง กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ หรือเกิดการขัดกันของ กฎหมายหรือระเบียบ อันทำให้ไม่ทราบแน่ชัด ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร กล่าวโดยเฉพาะ

¹ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 ตอนที่ 104 ก วันที่ 12 พฤศจิกายน 2544 ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 แก้ไขเพิ่มเติมบางมาตรา

² มาตรา 245 บัญญัติว่า “สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น”

³ มาตรา 40(5) บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็น และเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของถ้อยคำที่บัญญัติเกี่ยวกับ “ความเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลย” งานวิจัยของขึ้นอารี ชุ่มจิตร (2557) ได้กล่าวถึง “สิทธิของทายาท” ในการศึกษาเรื่อง “ปัญหาในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544: ศึกษาเฉพาะการใช้สิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องขอรับค่าตอบแทนแล้ว ภายหลังถึงความตาย” ไว้ค่อนข้างมาก แต่มิได้อธิบายถึง “ความเป็นทายาท” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับถ้อยคำที่กฎหมายบัญญัติ ว่าความเป็นทายาทตามที่กฎหมายบัญญัติดังกล่าว นั้น ควรมีลักษณะทางกฎหมายเป็นเช่นไร จึงต้องอาศัย “การตีความกฎหมาย” โดยอาศัยวิธีการเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy)⁴ ซึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อใช้แก้ไขปัญหาของถ้อยคำที่มีความหมายไม่ชัดเจนในกฎหมาย ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า การศึกษาถึงการให้ลักษณะทางกฎหมายของความเป็นทายาทตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ จากการตีความถ้อยคำในกฎหมาย โดยวิธีเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ในทางปฏิบัติ อันเป็นที่มาของบทความนี้

1. หลักนิติธรรม

“หลักนิติธรรม” หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือ การกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม โดยมีหลักการสำคัญจำแนกได้

เป็นสองประการคือ หลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด หรือในความหมายอย่างแคบ กับหลักนิติธรรมโดยทั่วไปหรือในความหมายอย่างกว้าง

หลักนิติธรรมโดยเคร่งครัดหรือในความหมายอย่างแคบ หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม ซึ่งหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายนี้จะถูกล่วงละเมิดมิได้ หากกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรมนี้ ย่อมไม่มีผลใช้บังคับ

หลักนิติธรรมโดยทั่วไปหรือหลักนิติธรรมในความหมายอย่างกว้าง หมายถึงลักษณะที่ดีของกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมหรือการกระทำใด ๆ หรือที่อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอุดมคติของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งรัฐต้องเคารพ ยึดถือ และปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมโดยทั่วไปนี่ยังไรก็ดี แม้ว่ากฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ จะมีลักษณะและสาระสำคัญไม่ครบถ้วนตามหลักนิติธรรมโดยทั่วไป แต่กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำนั้น ก็ยังใช้บังคับได้ ตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด

สาระหลักประการหนึ่งของหลักนิติธรรมโดยทั่วไปได้แก่ กฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจน ต้องไม่ขัดแย้งกันเอง ต้องมีเหตุผล ต้องนำไปสู่ความเป็นธรรม ซึ่งในส่วนของ “กฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจน” นั้น มีหมายความว่า การบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรจะต้องใช้ถ้อยคำในลักษณะที่ชัดเจน หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่คลุมเครือไม่ชัดเจน เพราะจะทำให้สามารถตีความไปได้หลายนัย

⁴ Analogy หมายถึงการให้เหตุผลโดยอ้างความคล้ายคลึงกัน มีความหมายเช่นเดียวกัน

ในส่วนของ “กฎหมายที่ดีต้องมีเหตุผล” มีความหมายว่า กฎหมายที่บัญญัติขึ้นต้องมีเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายฉบับนั้นหากไม่สามารถอธิบายถึงเหตุผลที่ประชาชนยอมรับได้ กฎหมายฉบับนั้นย่อมขาดน้ำหนักความน่าเชื่อถือ อันจะนำไปสู่การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายได้

สำหรับในส่วนของ “กฎหมายที่ดีต้องนำไปสู่ความเป็นธรรม” มีความหมายว่า เจตจำนงของการมีกฎหมายในท้ายที่สุดคือความเป็นธรรม ซึ่งความเป็นธรรมดังกล่าวย่อมไม่สามารถพิจารณาจากมุมมองของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ หากแต่ต้องเป็นธรรมสำหรับสังคมโดยรวม

เนื่องจากบทบัญญัติเกี่ยวกับ “ความเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลย” ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และตามที่ระบุไว้ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทนค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 มิได้ให้ความหมายของทายาทตามที่ระบุไว้ นั้น **ให้เป็นการเฉพาะ** กล่าวคือมิได้นิยามหรือให้คำจำกัดความของทายาทผู้ซึ่งเป็น ผู้สืบสันดาน ผู้บุพการี คู่สมรส และบุคคลใด ๆ ซึ่งให้อุปการะหรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลยไว้ จึงต้องถือว่าระเบียบดังกล่าว ขาดความชัดเจนซึ่งอาจนำไปสู่การตีความโดยผู้ใช้ หรือผู้ตีความกฎหมาย ได้เป็นหลายนัย

ดังนั้น การใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย

ในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ดังบัญญัติในมาตรา 6 จึงเป็น **บทบัญญัติที่ต้องอาศัยการตีความกฎหมาย** โดยเฉพาะในถ้อยคำที่บัญญัติว่า “ทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย” ซึ่งเป็นหนึ่งในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและคณะกรรมการ ดังเห็นได้จากงานวิจัยของ ชูติพงศ์ สมทรัพย์ ซึ่งศึกษาเรื่องปัญหาการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544: ศึกษาคดีในจังหวัดเชียงใหม่ (2558) ระบุในผลการศึกษาว่า “ปัญหาข้อกฎหมายในส่วนของค่าตอบแทนผู้เสียหาย มีสาเหตุมาจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้บางมาตรา มีความไม่ชัดเจน ทำให้ต้องตีความข้อกฎหมาย และบางมาตราบัญญัติโดยไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่แท้จริง ส่งผลให้ผู้เสียหายเข้าไม่ถึงสิทธิหรือถูกจำกัดสิทธิโดยไม่เป็นธรรม” งานวิจัยนี้ยังระบุอีกว่า “การตายคือการสูญเสียชีวิตของบุคคล สภาพแห่งการสูญเสียจึงเป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันโดยทั่วไปว่า ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรงต่อทายาท ซึ่งไม่จำเป็นต้องพิสูจน์อีกว่าเสียหายอย่างไร เพราะผลกระทบทั้งด้านจิตใจ ครอบครัว สังคม ล้วนแต่เป็นความเสียหายทั้งสิ้น”

เมื่อพิจารณาความเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายประกอบกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ข้อ 4(3) ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้ (3) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท” โดยเทียบกับคำวินิจฉัย

ของคณะกรรมการที่ 728/2554 ซึ่งวินิจฉัยว่า ผู้เสียหายเป็น เด็กชาย (8 ปี นักเรียน) ตาย ทายาทไม่ได้รับการพิจารณาให้ได้รับค่าอุปการะ เลี้ยงดู เนื่องจากขณะเกิดเหตุ ผู้เสียหายเป็นเพียง ผู้เยาว์ ยังไม่มีหน้าที่และความสามารถที่จะ ให้การอุปการะเลี้ยงดู ทั้งโอกาสที่จะได้รับการ อุปการะเลี้ยงดูจากผู้เสียหายในอนาคตก็เป็น เรื่องที่ไม่แน่นอน ซึ่งคำวินิจฉัยนี้ ผู้เขียนเห็นว่า คณะกรรมการได้นำเอาเรื่องหน้าที่ในการให้ การอุปการะเลี้ยงดูของผู้เสียหายที่ต้องมีแก่ ทายาทมาเป็นฐานในการพิจารณากำหนด ค่าอุปการะเลี้ยงดู แต่เมื่อหน้าที่ในการให้ การอุปการะเลี้ยงดูเป็นหน้าที่ตามกฎหมายและ เมื่อผู้เสียหายซึ่งมีหน้าที่ในการให้การอุปการะ เลี้ยงดูได้ตายลง ทายาทย่อมได้ชื่อว่าเป็นทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายแล้ว การที่ทายาทไม่ได้รับ การพิจารณาให้ได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามเหตุผล ของคณะกรรมการที่ระบุว่า “เนื่องจากขณะ เกิดเหตุ ผู้เสียหายเป็นเพียงผู้เยาว์ ยังไม่มีหน้าที่ และความสามารถที่จะให้การอุปการะเลี้ยงดู ทั้งโอกาสที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจาก ผู้เสียหายในอนาคตก็เป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน” จึงเท่ากับว่าคณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่า ทายาทรายนี้ไม่เป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งขัดกับข้อเท็จจริงที่ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาได้รับคำขอของทายาท

รายนี้ไว้ในฐานะทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย ผู้มีสิทธิยื่นคำขอตามมาตรา 15 (2) แห่งพระ- ราชบัญญัตินี้⁵ และตามข้อ 13 และข้อ 16 ของ ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณา ค่าขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545⁶

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า หลักนิติธรรม โดยทั่วไปหรือหลักนิติธรรมในความหมาย อย่างกว้าง หมายถึงลักษณะที่ดีของกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมหรือการกระทำใด ๆ หรือ ที่อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอุดมคติของกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสาระหลัก บางประการตามความหมายนี้ได้แก่ กฎหมาย ที่ดีต้องมีความชัดเจน หมายความว่า การบัญญัติ กฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรจะต้องใช้ถ้อยคำ ในลักษณะที่ชัดเจน หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำ ที่คลุมเครือไม่ชัดเจน เพราะจะทำให้สามารถ ตีความไปได้หลายนัย กฎหมายที่ดีต้องนำไปสู่ ความเป็นธรรม หมายความว่า เจตจำนงของ การมีกฎหมายในท้ายที่สุดคือความเป็นธรรม ซึ่งความเป็นธรรมดังกล่าวย่อมไม่สามารถ พิจารณาจากมุมมองของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ หากแต่ต้องเป็นธรรม ลำหรับสังคมโดยรวม⁷

⁵ มาตรา 15 ให้จัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (2)รับคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ

⁶ ข้อ 13 เมื่อสำนักงานได้รับคำขอใดแล้ว ให้ผู้อำนวยการมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งตรวจสอบคำขอและสอบสวน ข้อเท็จจริงในการพิจารณากำหนดค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายโดยเร็ว แล้วให้เสนอผู้อำนวยการเพื่อพิจารณาต่อไป ข้อ 16 วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อผู้อำนวยการได้รับรายงานการตรวจสอบและสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ความเห็นหรือข้อสังเกตให้เสร็จ โดยเร็ว แล้วเสนอต่อคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาต่อไป”

⁷ คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ, *หลักนิติธรรม The Rule of Law ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม* (กรุงเทพฯมหานคร:สำนักงานคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ สำนักงานปลัด กระทรวงยุติธรรม, 2558) หน้า 9-12

ดังนั้น การบัญญัติลักษณะทางกฎหมายของ ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อประโยชน์แห่งการใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ในทางปฏิบัติโดยไม่สอดคล้องกับ หลักนิติธรรม เนื่องจากต้องอาศัยการวินิจฉัยตีความโดยวิธีการเฉพาะในทางกฎหมาย ซึ่งประชาชนโดยทั่วไปไม่อาจรู้ได้เอง จึงไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนไม่อาจเข้าถึงสิทธิได้โดยง่าย เท่านั้น หากแต่ยังส่งผลกระทบต่อการบรรลุเจตนารมณ์แห่งกฎหมายในการให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและทำทนายต่อ หลักนิติธรรมอีกด้วย

2. หลักการใช้และตีความกฎหมายโดยวิธีการเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง

หลักการใช้วิธีการเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง หรือที่เรียกว่า Analogy เป็นวิธีการหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาล่องหนของกฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งวิธีการดังกล่าว หมายถึงการให้เหตุผลโดยอ้างความคล้ายคลึงกันหรือมีความหมายเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญในการใช้ Analogy ได้แก่ หลักความเป็นธรรมที่ว่า “สิ่งที่เหมือนกันควรได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน” และโดยหลักความเป็นธรรมนี้เอง จึงเป็นที่มาของสุภาษิต

กฎหมายที่ว่า “สิ่งที่มีเหตุผลเดียวกัน ต้องใช้บทบัญญัติเดียวกันบังคับ” (Ubi eadem ratio jus esse debet)

Analogy เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการตีความกฎหมาย ซึ่งการตีความกฎหมาย คือกระบวนการหาความหมายของกฎหมาย จากการอ่านพิเคราะห์ถ้อยคำตัวอักษรของกฎหมาย โดยคำนึงถึงเหตุผลและเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องนั้นไปพร้อมกัน หลักการตีความกฎหมายโดยวิธีการนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การยึดมั่นในตัวบทกฎหมาย กล่าวคือ ไม่บิดเบือนกฎหมายประการหนึ่ง และความแน่วแน่ในการแสวงหาความเป็นธรรม กล่าวคือ มุ่งให้ได้ผลที่เป็นธรรมกับตัวบทและเป็นธรรมกับเรื่องที่กำลังพิจารณาอีกประการหนึ่ง⁸

3. ความหมายของทายาทตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

คำว่า “ทายาท” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ หมายความว่า ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของ ผู้เสียหายหรือจำเลยตามระเบียบที่คณะกรรมการ⁹ กำหนดตามความในมาตรา 6 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย ตกแก่ทายาทซึ่งได้รับ

⁸ สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิทยกฎหมายแห่ง: หลักทั่วไป เล่ม 1 ความรู้กฎหมายทั่วไป (กรุงเทพฯ มหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2540) หน้า 147-166

⁹ หมายความถึง คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตามความในหมวด 2 มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2559 ได้มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 บังคับใช้เกี่ยวกับการปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯและคณะอนุกรรมการฯ การอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการฯ และวิธียื่นคำขอ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ 133 ตอนที่ 74 ก วันที่ 22 สิงหาคม 2559 และระเบียบคณะอนุกรรมการฯ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ 133 ตอนที่พิเศษที่ 286 ง วันที่ 9 ธันวาคม 2559

ความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด” และระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ข้อ 3 ซึ่งบัญญัติว่า “ทายาท” หมายความว่า

(1) ผู้สืบสันดาน

(2) ผู้บุพการี

(3) คู่สมรส

(4) บุคคลใดๆ ซึ่งให้อุปการะ หรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหาย หรือจำเลยแล้วแต่กรณี ทายาทซึ่งมีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย ต้องเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย”

โดยที่นิยามคำว่า “ทายาท” ตามข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการดังกล่าว มิได้ให้ความหมายของผู้สืบสันดาน ผู้บุพการี คู่สมรส และบุคคลใดๆ ซึ่งให้อุปการะหรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลยไว้ ดังนั้น จึงต้องอาศัยเทียบเคียงความหมายจากบทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy) ซึ่งได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัว และลักษณะมรดก เพื่อใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยตีความ (ปัจจุบันแม้คณะกรรมการฯ จะมีคำวินิจฉัยที่เป็นคุณต่อทายาทของผู้เสียหายตามพฤติการณ์แห่งคดี แต่ยังไม่ปรากฏการตีความคำว่า “ทายาท” ตามข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการดังกล่าว แต่อย่างใด, ผู้เขียน)

4. ความหมายของทายาท เทียบเคียงตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 3. ว่า “ความเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือ

จำเลย” ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 นั้น มีความหมายตามที่ระบุไว้ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ซึ่งได้แก่ผู้สืบสันดาน ผู้บุพการี คู่สมรส และบุคคลใดๆ ซึ่งให้อุปการะหรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลย แต่ระเบียบคณะกรรมการดังกล่าว มิได้ให้ความหมายของทายาทตามที่ระบุไว้ เป็นการเฉพาะ จึงต้องอาศัยเทียบเคียงความหมายจากบทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy) ซึ่งได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

4.1 ความหมายตามบทบัญญัติในลักษณะครอบครัว

คำว่า “คู่สมรส” ปรากฏในหลายมาตราของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัว เช่น ในมาตรา 1464 กรณีคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนวิกลจริต ในมาตรา 1480 กรณีการการสินสมรส ในมาตรา 1492 กรณีทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังการแยกสินสมรส เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลทางกฎหมายของความเป็นคู่สมรส ย่อมมีขึ้นจากการจดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ดังที่มาตรา 1457 บัญญัติว่า “การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ จะมีได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น” ดังนั้น คำว่า “คู่สมรส” ตามนิยามของข้อ 3 (ค) แห่ง ระเบียบคณะกรรมการพิจารณา ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและ

ค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 เมื่อพิจารณา โดยเทียบเคียงความหมายในมาตรา 1457 แล้ว ย่อมหมายความว่า **คู่สมรสซึ่งได้จดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย**

กรณีการจดทะเบียนสมรสของคู่สมรส ตามกฎหมายของต่างประเทศในต่างประเทศ โดยไม่มีคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย จะมีความหมายตามนิยามของข้อ 3(ค) แห่งระเบียบ คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณา ค่าขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 หรือไม่ ปรากฏว่าใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ ครอบครัวมิได้บัญญัติไว้ แต่ในพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 มาตรา 20 บัญญัติไว้ว่า *“การสมรสซึ่งได้ทำ ถูกต้องตามแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแห่ง ประเทศที่ทำการสมรสนั้น ย่อมเป็นอันสมบูรณ์”* ดังนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการชดกันแห่ง กฎหมาย พ.ศ. 2481 จึงเป็นบทบัญญัติของ กฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ซึ่งอาศัยเทียบเคียง ความหมายได้ และมีผลให้คู่สมรสซึ่งไม่มีฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทยและได้จดทะเบียนสมรส ในต่างประเทศตามกฎหมายของต่างประเทศ **ย่อมเป็นทายาทตามนิยามของข้อ 3(ค) แห่ง ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และ วิธีพิจารณาค่าขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548**

คำว่า “อุปการะ” ปรากฏในหลายมาตรา ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ

ครอบครัว เช่น ในมาตรา 1563 บัญญัติให้บุตร จำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา ในมาตรา 1564 บัญญัติให้บิดามารดาจำต้องอุปการะ เลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตร ในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ เป็นต้น แต่การอุปการะ ตามระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธี พิจารณาค่าขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ข้อ 3(ง) จะมีความหมายเช่นเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ใน ลักษณะครอบครัวหรือไม่ นั้น ผู้เขียนเห็นว่า จำเป็นต้องอาศัยการเทียบเคียงเท่าที่โดย พหุติการณจะพอถือได้ว่าเป็นการอุปการะแล้ว ซึ่งในบางกรณีอาจไม่ต้องถึงขนาดเลี้ยงดูก็ได้ เนื่องจากลักษณะบัญญัติของข้อ 3(ง) ได้แยก ส่วนออกจากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง บิดามารดากับบุตรในข้อ 3(ก) ผู้บุพการีในข้อ 3(ข) และคู่สมรสข้อ 3(ค) เช่น เด็กที่ผู้เสียหายให้การ อุปการะค่าเล่าเรียนเป็นประจำทุกปี อย่างนี้ ไม่ถึงขนาดเลี้ยงดูก็พอถือได้ว่าเป็นการอุปการะ แล้ว ในบางกรณีอย่างเช่น ผู้ที่อยู่กินกันฉันท์ สามีภรรยา แต่มิได้ทำการจดทะเบียนสมรส โดยชอบด้วยกฎหมาย การอุปการะเลี้ยงดู ช่วยเหลือกัน ย่อมเป็นพฤติการณ์ทั่วไปที่คาดหมาย ได้ในความสัมพันธ์นี้ ว่าควรต้องถึงขนาดเลี้ยงดู กัน ดังนั้น ความหมายตามข้อ 3(ง) จึงไม่อาจ กำหนดเป็นเด็ดขาดตามนัยของลักษณะ ครอบครัวได้เสียทั้งหมด แต่อย่างน้อยที่สุด “การอุปการะ” ก็ควรมีลักษณะของการช่วยเหลือ ตามความสามารถและฐานะแห่งตน¹⁰ เช่น การ จัดหาสิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีพ การดูแลช่วยเหลือ ยามเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพ การช่วยเหลือด้าน

¹⁰ ประสพสุข บุญเดช, *หลักกฎหมายครอบครัว* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), หน้า 43

การศึกษาเล่าเรียน การให้ร่วมอยู่อาศัยใน
เคหสถาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การอุปการะตาม
ความหมายนี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงขนาดของ
การอุปการะด้วย กล่าวคือ นอกจากต้องมีความ
สัมพันธ์ที่ใกล้ชิดโดยสมควร ไม่ว่าจะในฐานะผู้ให้
อุปการะหรือในฐานะผู้อยู่ในอุปการะแล้ว ยัง
ต้องมีความสม่ำเสมอและต่อเนื่องยาวนาน
พอสมควรด้วย

4.2 ความหมายตามบทบัญญัติในลักษณะ มรดก

คำว่า “ผู้สืบสันดาน” ปรากฏในหลาย
มาตราของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ลักษณะมรดก เช่น ในมาตรา 1603 บัญญัติให้
ผู้สืบสันดานเป็นทายาทโดยธรรมและเป็นทายาท
ที่มีสิทธิตามกฎหมาย ในมาตรา 1604 ผู้สืบ
สันดานย่อมเป็นบุคคลธรรมดาและเป็นบุตรของ
เจ้ามรดกตามมาตรา 1630 ในมาตรา 1631
บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วย่อมเป็น
ผู้สืบสันดาน ในมาตรา 1627 บุตรบุญธรรมถือว่าเป็น
ผู้สืบสันดาน เป็นต้น ดังนั้น ผู้สืบสันดาน
ตามนิยามข้อ 3(ก) แห่ง ระเบียบคณะกรรมการ
พิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน
และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วย
การยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน
ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548
เมื่อพิจารณาโดยเทียบเคียงความหมายใน
บทบัญญัติลักษณะมรดกแล้ว ย่อมหมายความถึง
บุตรของเจ้ามรดก บุตรนอกสมรส (บุตรนอก
กฎหมาย) ที่เจ้ามรดก (บิดา) ได้รับรองแล้ว และ
บุตรบุญธรรม

คำว่า “ผู้บุพการี” ไม่มีบัญญัติไว้ใน
ลักษณะมรดก แต่ในความหมายโดยทั่วไปย่อม
หมายถึงชั้นบิดามารดา ปู่ย่าตายาย ทวดหรือ
เทียด” ดังนั้น ผู้บุพการีตามนิยามข้อ 3(ข) แห่ง
ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน
ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่
จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และ
วิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและ
ค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 จึงได้แก่ บิดา
มารดา ปู่ย่าตายาย ทวดหรือเทียด

5. ลักษณะของทายาท ตามพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

ลักษณะแห่งสิทธิของทายาทตามพระราช-
บัญญัตินี้ย่อมเป็นไปตามมาตรา 6 คือ ในกรณีนี้
ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะ
ได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย
แล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับ
ค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย ตกแก่
ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือ
จำเลยนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ
กำหนด เมื่อพิจารณาประกอบมาตรา 22¹² แห่ง
พระราชบัญญัตินี้ และระเบียบคณะกรรมการ
พิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน
และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการ
ยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน
ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 และ
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 พบว่าพระราชบัญญัตินี้
ไม่ได้กำหนดให้ทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย
ของผู้เสียหายเป็นผู้ที่รับรู้ถึงการกระทำความผิด

¹¹ พันิชย์ ณ นคร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558), หน้า 81

¹² คู่มือมาตรา 22 ในข้อ 5.1

แต่กฎหมายกำหนดให้ตัวผู้เสียหายเองเป็นผู้ที่
ได้รู้ถึงการกระทำความผิด ดังนั้น หากผู้เสียหาย
 ได้ตายไปเสียก่อนการยื่นคำขอ กรณีจะเป็นเช่นไร
 นอกจากนั้นระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
 ก็มีได้จัดลำดับของทายาทผู้มีสิทธิเรียกร้องไว้
 โดยหากทายาทตามที่ระบุในข้อ 3 ของระเบียบที่
 คณะกรรมการกำหนด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548
 ได้ยื่นคำขอพร้อมกันหลายคน กรณีจะเป็นเช่นไร
 เรื่องนี้มีหลักที่ต้องพิจารณาดังนี้

5.1 การยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่า ทดแทนหรือค่าใช้จ่ายของทายาทซึ่งได้รับความ เสียหาย

การยื่นคำขอ การพิจารณาค่าขอ และ
 การอุทธรณ์ ย่อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติ
 ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ
 ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
 หมวด 6 มาตรา 22 ซึ่งกำหนดให้ทายาท ซึ่งได้
 ได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทน
 ผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย ยื่นคำขอต่อ
 คณะกรรมการตามแบบที่สำนักงานช่วยเหลือ
 ทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ
 ค่าใช้จ่ายในคดีอาญาภายใน 1 ปีนับแต่วันที่
ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่
 ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องเพราะปรากฏ
 หลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำ
 ความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุด
 ในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลย
 มิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของ
 จำเลยไม่เป็นความผิด แล้วแต่กรณี¹³

ประเด็นที่ต้องพิจารณามีอยู่ว่า หาก
ผู้เสียหายได้ตายไปเสียก่อนการยื่นคำขอ การจะ
 พิสูจน์ว่าตัวผู้เสียหายเองได้รู้ถึงการกระทำ
 ความผิดจะพิจารณาอย่างไร ในเมื่อตัวบุคคล
 ได้ตายไปเสียก่อนแล้ว ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่า
 ถ้าผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำความผิดก่อนที่ตน
 จะตายและก่อนที่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย
 จะยื่นคำขอ **ต้องถือเอาวันที่ผู้เสียหายรู้ เป็นวันที่**
ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด ถ้าผู้เสียหาย
 ตายโดยไม่รู้ถึงการกระทำความผิดและก่อนที่
 ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายจะยื่นคำขอ
ต้องถือเอาวันที่ผู้เสียหายถึงแก่ชีวิต เป็นวันที่
ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด อนึ่ง
 ผู้เสียหายต้องมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ
 ความผิดนั้นตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ¹⁴
 เพื่อทายาทซึ่งได้รับความเสียหายจะเป็นผู้มีสิทธิ
 ในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทนตาม
 มาตรา 6 และสามารถยื่นคำขอรับค่าตอบแทน
 ผู้เสียหายได้ตามมาตรา 22 ในส่วนการตาย
 ของจำเลยที่มีขึ้นก่อนการยื่นคำขอ ผู้เขียนเห็นว่า
 ไม่มีปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากมาตรา 22
 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่ได้บัญญัติให้จำเลย
 ต้องรู้ถึงการกระทำความผิด แต่กำหนดให้ยึด
 เอาวันที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาอันถึงที่สุด
 เป็นสำคัญ

5.2 ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายหลายคน

โดยที่ระเบียบคณะกรรมการพิจารณา
 ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ
 ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่น

¹³ มาตรา 22 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 มาตรา 6

¹⁴ มาตรา 4 "ผู้เสียหาย" หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

คำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2548 มิได้กำหนดการจัดลำดับของทายาทผู้มีสิทธิในการเรียกร้องไว้ ดังนั้น หากพิจารณาตามข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายและมีสิทธิยื่นคำขอเพื่อเรียกร้องและรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย ย่อมได้แก่ ผู้สืบสันดาน ผู้บุพการี คู่สมรส และบุคคลใด ๆ ซึ่งให้อุปการะหรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหาย หรือจำเลย ประเด็นที่ต้องพิจารณามีอยู่ว่า หากผู้เสียหายหรือจำเลยได้ตายไปเสียก่อนการยื่นคำขอ โดยมีทายาทซึ่งได้รับความเสียหายและมีสิทธิยื่นคำขอหลายคน ซึ่งต่างก็ยื่นคำขอในเวลาพร้อมกันหรือยื่นคำขอในเวลาเป็นลำดับกัน แต่ยังคงอยู่ในกำหนดเวลา 1 ปี ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ¹⁵ จะมีอำนาจรับเอาคำขอทั้งสิ้นนั้นไว้พิจารณาหรือไม่

ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า ตามระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 ข้อ 9 กำหนดให้คำขอที่ได้ยื่นต่อเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ถือว่าได้มีการยื่นคำขอต่อคณะกรรมการแล้ว

แต่ไม่ได้กำหนดห้ามมิให้คณะกรรมการปฏิเสธไม่รับเอาคำขอของทายาทซึ่งได้รับความเสียหายและมีสิทธิยื่นคำขอเพื่อเรียกร้องและรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย ซึ่งได้ยื่นในเวลาพร้อมกันหรือยื่นในเวลาเป็นลำดับกันไว้เพื่อพิจารณา ดังนั้น คณะกรรมการจึงต้องรับเอาคำขอทั้งสิ้นนั้นไว้เพื่อพิจารณา ตัวอย่างเช่น บุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย (ผู้สืบสันดาน) ได้ยื่นคำขอพร้อมกันกับบิดาของผู้เสียหายหรือจำเลย (ผู้บุพการี) หรือคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย ได้ยื่นคำขอก่อนบุคคลผู้อยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลย เช่นนี้ คณะกรรมการจะปฏิเสธไม่รับเอาคำขอของบุคคลเหล่านั้น โดยอ้างว่ายื่นพร้อมกันหรือยื่นก่อนหลังกันไม่ได้ ส่วนเมื่อคณะกรรมการได้รับเอาคำขอดังกล่าวไว้แล้ว จะพิจารณาคำขอนั้นว่าเป็นคำขอของทายาทซึ่งได้รับความเสียหายหรือไม่นั้น ย่อมเป็นไปตามอำนาจแห่งกฎหมาย ได้แก่ ข้อ 25 และข้อ 26 ของระเบียบนี้¹⁶ ในกรณีที่ยื่นคำขอไม่พอใจในคำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการ ผู้ยื่นคำขออาจใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย¹⁷ ถ้าผู้ยื่นคำขอไม่พอใจในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ อาจใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย¹⁸

¹⁵ คณะอนุกรรมการพิจารณากลับกรองการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตามข้อ 19 ของระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545

¹⁶ ข้อ 25 เมื่อการพิจารณารายงานการตรวจสอบและสอบสวนเสร็จสิ้น ให้คณะอนุกรรมการทำความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการพร้อมด้วยเหตุผลเสนอเพื่อพิจารณาโดยเร็ว

¹⁷ ข้อ 26 เมื่อคณะกรรมการได้รับความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะอนุกรรมการแล้ว ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำวินิจฉัยโดยเร็ว ระบุอยู่ในข้อ 27 วรรคท้าย

¹⁸ มาตรา 25 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 มาตรา 7

อนึ่งกรณีที่มีผู้สืบสันดานหลายคน ผู้บุพการีหลายคน หรือบุคคลหลายคนซึ่งผู้เสียหายหรือจำเลยได้ให้อุปการะ หรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลย หากได้ยื่นคำขอพร้อมกันก็ดี หรือเป็นลำดับเวลากันก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าคณะกรรมการจะต้องรับคำขอไว้ทุกคน

5.3 ความเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย

โดยที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย ตกแก่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด” ดังนั้น ทายาทตามพระราชบัญญัตินี้จึงต้องเป็นผู้ซึ่งได้รับความเสียหาย อันเนื่องจากการตายของผู้เสียหายหรือจำเลยซึ่งเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้¹⁹ มิใช่ความเสียหายที่ผู้เสียหายหรือจำเลยได้รับจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ซึ่งพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติให้พิจารณาถึงความเสียหายดังกล่าวนั้น กล่าวคือมิได้ให้มีการพิสูจน์ความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยเพื่อขอรับค่าตอบแทนหรือค่าทดแทนตาม

พระราชบัญญัตินี้ แต่เป็นเรื่องที่รัฐเป็นฝ่ายให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยเพียงฝ่ายเดียวตั้งเห็นได้จากในมาตรา 18 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัตินี้ซึ่งบัญญัติว่า “คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย” และในมาตรา 21 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัตินี้ซึ่งบัญญัติว่า “คณะกรรมการจะกำหนดให้จำเลยได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดี ความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับและโอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหายจากทางอื่นด้วย” ซึ่งค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายหรือจำเลยจะได้รับนั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 18 และมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัตินี้²⁰ จึงเห็นได้ว่า สิ่งที่ต้องพิสูจน์ความเป็นทายาทตามพระราชบัญญัตินี้ คือ ความเสียหายที่ทายาทนั้นได้รับเพื่อจะได้เป็นผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับค่าตอบแทนหรือค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายดังที่กำหนดในมาตรา 18 หรือ 21 ต่อไป

การพิสูจน์ความเสียหายที่ทายาทได้รับนั้น ย่อมต้องพิสูจน์ตามกรอบของนิยามในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่

¹⁹ อ้างแล้ว, ดูเชิงอรรถที่ 12

²⁰ ค่าตอบแทนผู้เสียหายตามมาตรา 18 ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ และค่าตอบแทนอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยตามมาตรา 21 ได้แก่ ค่าทดแทนการถูกคุมขัง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ หากความเจ็บป่วยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตาย และความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี จำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ได้แก่ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล้นความสัมพันธ์ในฐานะผู้สืบสันดาน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล้นความสัมพันธ์ในฐานะผู้บุพการี ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล้นความสัมพันธ์ในฐานะคู่สมรส และความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล้นความสัมพันธ์ในฐานะบุคคลใด ๆ ซึ่งให้อุปการะ หรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหาย หรือจำเลย

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล้นความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะได้แก่ความเสียหายอย่างใดบ้าง พระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้จึงต้องอาศัยการเทียบเคียงกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งเป็นหลัก และจำแนกเป็นรายการนี้ ดังนี้

5.3.1 กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล้นความสัมพันธ์ในฐานะผู้สืบสันดาน

โดยอาศัยการเทียบเคียงความหมายจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัว มาตรา 1564 ซึ่งกำหนดให้บิดามารดา จำต้องอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ และจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

ดังนั้น ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายจึงต้องพิสูจน์ว่าตนเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในการอุปการะ

เลี้ยงดูของผู้เสียหายหรือจำเลยในขณะที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตาย โดยเมื่อสิ้นบิดาหรือมารดาเสียแล้ว ตนจะขาดไปซึ่งการอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาตามสมควรนั้นหรือกรณีเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้ก็พิสูจน์ในการทำงานเดียวกัน แม้แต่ในกรณีบุตรบุญธรรมก็อยู่ในฐานะของผู้สืบสันดานด้วย²¹ กล่าวคือเมื่อสิ้นผู้รับบุตรบุญธรรมเสียแล้ว ตนจะขาดไปซึ่งการอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาตามสมควรนั้นหรือกรณีเป็นบุตรบุญธรรมและเป็นผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้ก็พิสูจน์ในการทำงานเดียวกัน ซึ่งหากพิสูจน์ได้เช่นนั้นย่อมเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายแล้วตามพระราชบัญญัตินี้

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัตินี้มิได้กำหนดให้ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายเข้าพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริงอย่างเดียวกับการพิสูจน์ความเสียหายทางละเมิด ดังนั้นเพียงแต่ได้แจ้งความสัมพันธ์ในฐานะผู้สืบสันดานและขาดไปซึ่งการอุปการะเลี้ยงดู หรือการศึกษาหรือความทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้ไว้ในคำขอตามแบบที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญากำหนดก็เพียงพอแล้วในกรณีที่ข้อความดังกล่าวในคำขอมีข้อสงสัย คณะอนุกรรมการและคณะกรรมการ²² อาจเรียกให้ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายและเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำขอเข้าให้ปากคำเพิ่มเติมได้ตามระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 733/2528 “บุตรบุญธรรมนั้นกฎหมายถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม มีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่บุตรบุญธรรมหาใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 16643 ซึ่งหมายถึงผู้สืบสันดานในทางสืบสายโลหิตโดยแท้จริงไม่ จึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรม”

²² อ้างแล้ว, ดูเชิงอรรถที่ 5 และเชิงอรรถที่ 13

จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 ข้อ 17

5.3.2 กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล้นความสัมพันธ์ในฐานะผู้บุพการี

โดยอาศัยการเทียบเคียงความหมายจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัว มาตรา 1563 ซึ่งกำหนดให้บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา

ดังนั้น ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายจึงต้องพิสูจน์ว่าตนเป็นผู้บุพการีโดยชอบด้วยกฎหมายและอยู่ในการอุปการะเลี้ยงดูของผู้เสียหายหรือจำเลยในขณะที่ผู้เสียหายหรือจำเลยเสียแล้วตนจะขาดไปซึ่งการอุปการะเลี้ยงดูนั้น ซึ่งหากพิสูจน์ได้เช่นนั้น ย่อมเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายแล้วตามพระราชบัญญัตินี้ หนึ่ง ผู้บุพการีได้แก่ บิดามารดา ปู่ย่าตายาย ทวดหรือเทียด²³

5.3.3 กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล้นความสัมพันธ์ในฐานะคู่สมรส

โดยอาศัยการเทียบเคียงความหมายจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัว ซึ่งมาตรา 1461 กำหนดให้สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน

ดังนั้น ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายจึงต้องพิสูจน์ว่าตนเป็นคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายและอยู่ในการช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันของตนและผู้เสียหายหรือจำเลยในขณะที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตาย โดยเมื่อ

สิ้นผู้เสียหายหรือจำเลยเสียแล้วตนจะขาดไปซึ่งการช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูนั้น ซึ่งหากพิสูจน์ได้เช่นนั้น ย่อมเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายแล้วตามพระราชบัญญัตินี้

5.3.4 กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการล้นความสัมพันธ์ในฐานะบุคคลใดๆ ซึ่งให้อุปการะ หรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลย

บุคคลใด ๆ ซึ่งให้อุปการะหรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น การจะพิสูจน์ว่าตนเป็นผู้ซึ่งให้อุปการะหรืออยู่ในอุปการะหรือไม่ เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องพิจารณาจากพฤติการณ์เป็นรายกรณีไป โดยอาศัยการเทียบเคียงความหมายจากการให้ค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือการรับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัว เป็นแนวทาง มิฉะนั้นแล้ว การพิสูจน์จะไม่มีหลักและกรอบในทางกฎหมายรองรับ

โดยปกติค่าอุปการะเลี้ยงดูหมายถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ชำระให้แก่กันในความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา บิดามารดากับบุตร ผู้ปกครองกับผู้อยู่ในปกครอง และผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมเท่านั้น บุคคลอื่นนอกจากนี้แม้จะเกี่ยวข้องเป็นญาติกันก็หาไม่หน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูกันไม่²⁴ เงินหรือทรัพย์สินที่ชำระให้แก่กันดังว่านั้น อาจได้แก่ค่าใช้จ่ายด้านที่พักอาศัย ค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าศึกษาอบรม ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น

เมื่อต้องพิจารณาความเป็นบุคคลใด ๆ ซึ่งให้อุปการะ หรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลยตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเทียบเคียง

²³ โปรดดูในหัวข้อ 4.2

²⁴ ประสพสุข บุญเดช, อ้างแล้ว, หน้า 175-176

จากการให้ค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือการรับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัว เป็นแนวทางแล้ว ก็เห็นได้ว่า ทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย หากพิสูจน์ได้ว่าตนเป็นผู้ซึ่งให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ผู้เสียหายหรือจำเลย หรือซึ่งได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากผู้เสียหายหรือจำเลยในขณะที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตาย เมื่อสิ้นผู้เสียหายหรือจำเลยเสียแล้วตนจะขาดไปซึ่งค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ย่อมเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายแล้วตามพระราชบัญญัตินี้

5.4 ผลของการเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย

ผลของการเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย ย่อมเป็นไปตามมาตรา 6 กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้อง และการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย ตกแก่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย ทายาทของผู้เสียหายหรือจำเลยจะเป็น “ผู้มีสิทธิยื่นคำขอ” ตามระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 ข้อ 3 หรือไม่ จะต้องได้ความว่า ทายาทผู้นั้นเป็นทายาทตามระเบียบดังกล่าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ข้อ 3 กล่าวคือเป็น

ผู้สืบสันดานผู้บุพการีคู่สมรส หรือบุคคลใด ๆ ซึ่งให้อุปการะ หรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลย และจะต้องได้ความว่าเป็น “ทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย” ดังได้กล่าวมาข้างต้นด้วย

■ บทสรุป

ปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการเกี่ยวกับการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้แก่การที่กฎหมายบัญญัติถ้อยคำไว้ไม่ชัดเจนหรือไม่บัญญัติไว้ หรือขัดกันเองระหว่างกฎหมายกับระเบียบปฏิบัติ ซึ่งทำให้ไม่ทราบแน่ชัดว่าควรจะดำเนินการอย่างไร โดยเฉพาะความไม่ชัดเจนของถ้อยคำที่บัญญัติถึง “ความเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลย” ตามมาตรา 6 และข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอและวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ซึ่งมีได้ให้ความหมายของทายาทไว้ จึงต้องตีความถ้อยคำในกฎหมายโดยวิธีการเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง อันได้แก่บทบัญญัติในลักษณะครอบครัวและลักษณะมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อใช้แก้ไขปัญหาคำขอที่ไม่ชัดเจนของกฎหมาย

ผลการศึกษาเทียบเคียงกับบทบัญญัติในลักษณะครอบครัวและลักษณะมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พบว่า “คู่สมรส” หมายความว่า คู่สมรสซึ่งได้จดทะเบียนสมรส โดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1457 กรณี

คู่สมรสที่ไม่มีฝ่ายใดมีสัญชาติไทยซึ่งได้จดทะเบียนสมรสตามกฎหมายของต่างประเทศ ในต่างประเทศ ย่อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 มาตรา 20 “ผู้สืบสันดาน” หมายความว่า บุตรของเจ้ามรดก บุตรนอกสมรสที่เจ้ามรดกได้รับรองแล้ว และบุตรบุญธรรมตามมาตรา 1603 มาตรา 1604 มาตรา 1627 มาตรา 1630 และมาตรา 1631 “ผู้บุพการี” หมายความว่า บิดามารดา ปู่ย่าตายาย ทวดหรือเทียต

นอกจากนั้น พระราชบัญญัตินี้ยังมีได้กำหนดให้ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหาย ต้องเป็นผู้ที่รู้ถึงการกระทำความผิด แต่กำหนดให้ตัวผู้เสียหายเองเป็นผู้ที่รู้ถึงการกระทำความผิด ดังนั้น หากผู้เสียหายได้ตายไปเสียก่อนการยื่นคำขอ ต้องถือเอาวันที่ผู้เสียหายรู้เป็นวันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด ถ้าผู้เสียหายตายโดยไม่รู้ถึงการกระทำความผิด และก่อนที่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายจะยื่นคำขอ ต้องถือเอาวันที่ผู้เสียหายถึงแก่ชีวิต เป็นวันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด

การพิสูจน์ความเสียหายที่ทายาทได้รับ ย่อมต้องพิสูจน์ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการสิ้นความสัมพันธ์ในฐานะผู้สืบสันดาน ผู้บุพการี คู่สมรส หรือบุคคลใด ๆ ซึ่งให้อุปการะหรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหายหรือจำเลย ซึ่งพระราชบัญญัตินี้มิได้กำหนดให้ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายเข้าพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริงทำนองเดียวกับการพิสูจน์ความเสียหายทางละเมิด ดังนั้น เพียงแต่ได้แจ้งความสัมพันธ์ในฐานะหนึ่งฐานะใดและการขาดไปซึ่งการอุปการะเลี้ยงดู หรือการศึกษา หรือความทุกข์พลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้ไว้ในคำขอ

ก็เพียงพอแล้ว ส่วนการพิสูจน์ความเสียหายจากการขาดอุปการะจากผู้เสียหาย ย่อมเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

การกำหนดลักษณะทางกฎหมายของทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายจากการตีความถ้อยคำในพระราชบัญญัตินี้ให้มีความชัดเจน มีความสำคัญยิ่งต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อให้ประชาชนรู้และเข้าถึงสิทธิได้โดยง่าย ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องและเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและบรรลุถึงเจตนารมณ์แห่งกฎหมายในการให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในท้ายสุด

■ บรรณานุกรม

- ชุตินพงศ์ สมทรัพย์. (2558). **ปัญหาการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544: ศึกษาคดีในจังหวัดเชียงใหม่. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ**
- ประสพสุข บุญเดช. (2556). **หลักกฎหมายครอบครัว** (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน
- พินัย ณ นคร. (2558). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน
- สมยศ เชื้อไทย. (2540). **คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป เล่ม 1 ความรู้กฎหมายทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน
- สมยศ เชื้อไทย. (2558). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับใช้เรียน)** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน

สุพจน์ คุ้มานะชัย. (2554). **คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ว่าด้วยพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม

สำนักงานคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ. **หลักนิติธรรม The Rule of Law ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจริญรัฐการพิมพ์

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 104 ก 12 พฤศจิกายน 2544.

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2559. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 133 ตอนที่ 74 ก 22 สิงหาคม 2559.

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ตอนที่ 78 ก 15 สิงหาคม 2546.

ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (รก.2546/พ 30 ง/18/12 มีนาคม 2546)

ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนพิเศษ 120 ง 26 ตุลาคม 2548.

ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนพิเศษ 64 ง 8 มิถุนายน 2554.

ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2559. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนพิเศษ 286 ง 9 ธันวาคม 2559.

